

[Fiskeriministeren.]

EFTA, efterhånden vil betyde lempelser i medlemslandenes importrestriktioner for visse fiskeriprodukter, er forholdene dog endnu ikke ændret afgørende, og der vil fortsat være behov for denne lov.

Den hidtidige bemyndigelse for fiskeriministeren til at fastsætte særlige regler for udførelsen med det formål at sikre og fremme afsætningen har man fra fiskeriministeriets ekspertudvalg henstillet opretholdt, således at der stadig er den fornødne lovhjemmel til stede til at imødekomme berettigede ønsker om bistand til at kunne gennemføre sådanne foranstaltninger, som skønnes nyttige for erhvervet. For mit vedkommende har jeg ment, at denne henstilling bør imødekommes. Da det næppe kan forventes, at der i den nærmeste tid sker væsentlige ændringer i markedsforholdene for fisk og fiskeriprodukter, foreslås det, at loven forlænges for 2 år.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale også dette lovforslag til velvillig behandling i det høje folketing.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om statens overtagelse af Vordingborg Seminarium

og

forslag til lov om statens overtagelse af Gjedved Seminarium.

Valgt blev: *Lysholt Hansen, K. B. Andersen, Kaj Andresen, Dupont, Johan Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Retoft, Astrid Skjoldbo, Grethe Philip, Damsgaard, Holger Hansen, Ellen Poulsen, Skov Thulesen, Vestergaard Poulsen, Edv. Jensen, Poul Thomsen og O. Mathiasen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Rask-Ørsted Fondet. (Danmarks internationale videnskabelige fond).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 779, fremsættelsen i tidenden sp. 1310).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Frode Jakobsen: Det er et glædeligt tegn, at der er en voksende forståelse af, at der må gøres endnu mere for undervisning og forskning i vort land. Vi danskere har været så tilbøjelige til at gå rundt og bilde os selv ind, at med hensyn til folkeoplysning og uddannelse ligger Danmark klart i spidsen i verden. Jeg tror, der er mange, der i den sidste tid er vågnet op af den drøm, og det er mit glædelige indtryk, at vi måske aldrig har haft en regeringschef, der har været mere interesseret i de problemer end den nuværende højtærede statsminister.

Personlig mener jeg, at der er ingen penge, som samfundet giver bedre ud end dem, det giver ud til øgelse af sine borgeres viden og kunnen. De penge kommer igen; det gælder på den brede front, oplysningen, og det gælder på den snævre front, videnskaben. Rask-Ørsted Fondets midler går ikke så meget til direkte forskning, men til at gøre danske videnskabsmænds resultater kendt i den øvrige verden og til at bringe nye videnskabelige impulser til Danmark ved fremragende udenlandske videnskabsmænds besøg her. Det danske sprogområde er lille, og det betyder et handicap for danske videnskabsmænd i forhold til videnskabsmænd, der har engelsk, tysk eller fransk modersmål. Rask-Ørsted Fondet prøver i nogen grad at råde bod herpå. Videnskaben er international. Dens internationale væsen har måske aldrig været mere indlysende og mere påkrævet end i dag. Derfor skulle det være en selvfølge, at Rask-Ørsted Fondet, som formidler international videnskabelig kontakt, må

[Frode Jakobsen.]

holde trit med, hvad der ellers gøres for uddannelse og forskning. Det kan kun ske ved en forhøjelse af rådighedsbeløbet svarende til prisstigning, forøget internationalt samkvem o. s. v.

Den højtærede undervisningsminister har i bemærkningerne til lovforslaget fremlagt en udførlig redegørelse fra fondets bestyrelse. Jeg skal derfor ikke gå i detaljer, men på det varmeste anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Helga Pedersen: Den højtærede undervisningsminister har begrundet forslaget om at forøge beløbet til Rask-Ørsted Fondet dels med en henvisning til prisstigningerne, dels med en henvisning til det øgede internationale videnskabelige samarbejde. Mit parti kan tiltræde forslaget med denne begrundelse, ligesom vi kan tiltræde, at Århus universitet får en øget repræsentation i fondets bestyrelse.

Knud Thomsen: På det konservative folkepartis vegne skal jeg udtale, at vi også kan tilsige velvillig og hurtig behandling af det fremsatte lovforslag.

Vi kan tiltræde den i § 1 foreslåede ændring, som er ganske naturlig, nemlig at Århus universitets lærerforsamling bliver repræsenteret med 5 medlemmer i stedet for 4 på grund af den vækst, der er sket i Århus universitet.

Med hensyn til forhøjelsen af rådighedssummen er den jo ret betydelig, nemlig fra 500 000 kr. til 750 000 kr. årlig. Man må imidlertid huske, at Rask-Ørsted Fondet startede med en rådighedssum på 250 000 kr. i 1919. Den blev forhøjet til 400 000 kr. i 1948 og derefter forhøjet til 500 000 kr. i 1954, og det er muligt, at den forhøjelse, der dengang fandt sted, var lovlig beskedent. Det er jo givet, at der er kommet stor prisstigning på alle de områder, der er tale om, og ligeledes er det givet, at det internationale arbejde er vokset i høj grad. Vi mener derfor, at det beløb, fondets bestyrelse nu anmoder om, må være rimeligt, hvad man også kunne vente af et fond, der foruden megen anden god sagkundskab også har 8 medlemmer udpeget af folketinget i sin bestyrelse.

Vi kan altså tilsige velvillig behandling

og hurtig behandling af lovforslaget og, for så vidt det ønskes, uden udvalgsbehandling.

Else-Merete Ross: Det foreliggende lovforslag om en forhøjelse af Rask-Ørsted Fondets rådighedsbeløb fra 500 000 kr. til 750 000 kr. årlig er fremsat på grundlag af et andragende fra bestyrelsen i Rask-Ørsted Fondet.

Bestyrelsens motivering for en forhøjelse af rådighedsbeløbet forekommer mig meget overbevisende. Der henvises til prisstigningerne siden 1954, og at de gør sig gældende på alle de områder, hvortil fondets bevillinger gives. Desuden henvises til den intensivering af det internationale videnskabelige arbejde, som har fundet sted, og som bl. a. medfører, at vore videnskabsmænd gerne skulle deltage i faglige kongresser. Det er derfor beklageligt, at fondet har måttet afslå berettigede ansøgninger og ofte har måttet ansætte de bevilgede beløb meget knebet. Nu om dage begrænses kongresser jo ikke til Europa, men finder sted også i de oversøiske lande. Det er kun undtagelsesvis, at Rask-Ørsted Fondet bevilger rejser uden for Europa. Her nøjes man med et tilskud, normalt ikke over 4 000 kr., hvilket bevirker, at ansøgere må ansøge andre steder for at skrabbe det nødvendige beløb sammen.

Jeg kan ganske tilslutte mig det ønskelige i, at fondet bliver sat i stand til at betydeligt dyrere rejser selv. Det forekommer mig ikke mindst rimeligt på grund af, at rektorerne for de højere læreanstalter, som har anmodet om 150 000 kr. til uddeling i portioner på højst 10 000 kr. til deltagelse i oversøiske kongresser, så vidt jeg forstår, ikke kan gøre sig håb om at få mere end en bevilling på 75 000 kr. til dette formål optaget på finansloven for 1961-62. Det drejer sig om at dække behovet for så godt som alle sider af det videnskabelige liv i Danmark på dette område, så beløbet kan ikke betegnes som overvældende. Derfor ville det være ønskeligt, om Rask-Ørsted Fondet fik mulighed for at forhøje det maksimale beløb på 4 000 kr. ret betydeligt.

En anden af fondets opgaver er at indkalde fremmede videnskabsmænd som gæsteforelæsere. Fondet har i den senere tid på grund af manglende midler måttet afslå adskillige velmotiverede ansøgninger; f. eks.

[Else-Merete Ross.]

forelå der i efteråret 1959 13 ansøgninger til et samlet beløb af ca. 14 000 kr.; det var kun muligt at bevilge 5 800 kr. til dækning eller endog kun delvis dækning af 5 ansøgninger — altså kun 5 af 13. I efteråret 1960 forelå der 13 ansøgninger til et beløb af ca. 11 500 kr.; knap halvdelen af beløbet kunne bevilges og slog kun til til 7 af ansøgningerne. Disse tal dækker ikke behovet, og jeg har forstået, at mange slet ikke har ansøgt, fordi de på forhånd vidste, at de ikke ville få ansøgningerne bevilget. Ikke blot selve forelæsningsne er af betydning, men den kontakt, som derved skabes mellem danske og udenlandske videnskabsmænd har ofte stor betydning, videreførelse af ideer og projekter inden for fagene. Det samme gælder naturligvis fondets tilskud til, at fremmede videnskabsmænd kan opholde sig her i landet for at samarbejde med danske videnskabsmænd.

Det er af stor betydning, at danske videnskabelige værker, der publiceres på fremmede sprog, foreligger i fuldt korrekt oversættelse. Det glæder mig derfor, at det af bestyrelsen er vedtaget at give en betaling, som svarer til de autoriserede oversætters minimumshonorar for 2 000 bogstaver. Faktisk undrer det mig, at det ikke er sket tidligere, da ansøgerne derved enten har måttet benytte underbetalt arbejdskraft eller ikke har fået dækning for deres udgifter. Da mange af ansøgerne er unge og ubemidlede videnskabsmænd, som i de fleste tilfælde ikke får noget forfatterhonorar — det gælder f. eks. de lægevidenskabelige afhandlinger — må det forekomme urimeligt, at de tilmed skal have udgift af at få deres afhandlinger publiceret. Resultatet bliver, at mange oversætter deres artikler selv; men med al respekt for deres evner på det område er det uheldigt, at oversættelsen ikke er førsteklases.

Det foreslås, at fondets bestyrelse udvides med et ekstra medlem fra Århus universitet. Det kan være rimeligt nok; men jeg synes, man burde overveje, om det egentlig er rimeligt at have en bestyrelse på 26 medlemmer til at forvalte et fond af denne størrelse. Er det ikke spild af tid og papir at lade alle ansøgninger, alle indstillinger, alle rapporter fra ansøgerne om, hvad de har brugt bevillingerne til, dupli-

kere og tilstille 25, nu altså 26 bestyrelsesmedlemmer, således at hver af disse modtager ca. 1 000 dupligerede ark årlig? Burde man ikke i udvalget overveje, om antallet af bestyrelsesmedlemmer kunne skæres ned? Folketinget vælger 8 medlemmer. Hvis det overhovedet er nødvendigt med medlemmer fra folketinget i bestyrelsen, kunne dette tal dog vist uden skade sættes ned. I bestyrelsen for „Statens almindelige Videnskabsfond“, som forvalter langt større midler, sidder der, så vidt jeg ved, ingen folketingsmedlemmer.

Rask-Ørsted Fondet er oprettet til støtte for dansk videnskab i forbindelse med mellemfolkelig forskning. Det kunne være interessant i udvalget at få oplyst, hvilke midler der inden for de højere læreanstalter og forskellige private fonds egentlig står til rådighed for dansk videnskab i forbindelse med mellemfolkelig forskning. Jeg håber, der vil vise sig at være en hel del, da jeg ellers ikke med sindsro vil kunne anbefale dette lovforslag, som jeg betragter som beskedent i forhold til de mange opgaver, der bør løses inden for den mellemfolkelige videnskabelige forskning.

Jeg kan tilsige mit partis hurtige og villige behandling af lovforslaget i udvalget.

Morten Lange: Også jeg skal gerne begynde med at takke efter formlen: små bidrag modtages også med taknemlighed. Jeg vil gøre opmærksom på, at det drejer sig om vort værdigste fond, tilknyttet navne på 2 af vore mest ansete forskere, og at der derfor bør stå en særlig aura omkring de bevillinger, som ydes herigennem.

Det giver mig anledning til at komme med et par yderligere bemærkninger, først hvad angår lovforslagets § 1, hensynet til Århus universitet. At der er oprettet et nyt fakultet, rimeliggør naturligvis udvidelse med yderligere 1 medlem fra Århus. Man kan diskutere, om politisk repræsentation er særlig nødvendig netop i dette fond; det kan i så fald bedst motiveres netop med min indgangsbemærkning om, at det drejer sig om et særligt, skal vi sige nationalt mærkefond. Men hvis der fortsat skal være politisk repræsentation, tror jeg det vil være rimeligt, at man går over til at bruge den formel, vi har for en hel del andre interne fonds: at det bliver de i finansud-

[Morten Lange.]

valget repræsenterede partier, der vælger hvert et medlem — en måske lidt mere rimelig formel, end at man skal finde frem til 8 medlemmer. Det er ikke noget, jeg vil gøre til et hovedpunkt, men jeg synes dog, det var ulejligheden værd at overveje, om en sådan modernisering af lovens § 2 ikke vil være på sin plads, når vi nu alligevel har den til behandling.

Lovforslagets § 2: jeg synes ikke, man behøver at binde fondet til at henlægge ikke anvendte beløb; de kan udmærket ligge til næste år til fri anvendelse. Hvorfor skal man ulejlige undervisningsministeren, hvis man får lidt tilovers? Disse fonds inden for fonds er en gammeldags, primitiv foranstaltning. Man kunne godt modernisere loven lidt også på dette område; men alt det skal jeg ikke gøre noget stort nummer ud af, for fondet kører nok endda, hvad enten det har den ene eller den anden bestyrelse.

Der er derimod en langt alvorligere ting — men det må åbenbart ikke være gået op for de politiske medlemmer af fondets bestyrelse igennem årene — at af alle de fonds, vi har her i landet, har Rask-Ørsted Fondet fået rundt regnet det dårligste renommé. Det er en meget alvorlig sag netop på grund af hele fondets karakter. Det fremgår i virkeligheden med al ønskelig tydelighed af den skrivelse, bestyrelsen har fremsendt i anledning af ønsket om at forhøje bevilgerne.

Det er jo en kendt sag i videnskabelige kredse, at en mængde ansøgninger til Rask-Ørsted Fondet, f. eks. om oversættelsesbistand, som er et af fondets hovedområder, aldrig er blevet afsendt, fordi man har foretrukket at lave en hjemmebrygget oversættelse fremfor at risikere selv at komme til at dække halvdelen af en oversættelsesregning. Det er et faktum, som vi, der har lidt at gøre med redaktionen af videnskabelige artikler, kender indtil trivialitet. Man siger: søg Rask-Ørsted Fondet, og så svares der: det har vi skam ikke råd til, for det går aldeles ikke. Jeg er helt sikker på, at den forhøjelse, man nu stiler efter, ikke afgørende vil ændre dette forhold, for der er en så stor ikke-indsendt ansøgningsmasse, som burde sendes ind, som burde frem, for at vi kunne få den

oversættelsesstandard i vore tidsskrifter, som vi har krav på.

Det var det ene punkt. Jeg kunne sige noget næsten enslydende om rejseudgifterne. Fondet vil aldeles ikke blive i stand til at klare de opgaver, man burde klare, for den foreslåede bevillingsforøgelse. Det er i øjeblikket et splejningsarbejde at få skrabt penge sammen til en lidt større udenlandsrejse. Man må trække motiverne, så de kan dækkes af forskellige fonds, hvilket i princippet er urimeligt.

Jeg skal nævne et af de mest oplagte eksempler, hvor selv bestyrelsen, skønt man har oppet sig lidt i fondet, ikke nær når op til de krav, der her stilles. Det er angivet, at man kan give udenlandske videnskabsmænd, der arbejder her i landet over en længere periode, en støtte, som man nu regner med det bliver nødvendigt at forøge til den fyrstelige sum af 1 200 kr. om måneden. Det er fremkommet efter pres fra diverse faglige organisationer, som har ment, at dette beløb i hvert fald ikke kan være mindre, end hvad der for et stykke tid siden var konstitutionslønnen for en amanuensis. Der vil i løbet af forbløffende kort tid komme til at foreligge en tilsvarende skrivelse — hvis den ikke allerede foreligger — som gør, at det nu bliver uomgængelig nødvendigt, at man følger lønudviklingen på dette område op. Det mindste beløb, man kan tilbyde en udenlandsk forsker, efter hvad der i dag er standard for dansk videnskabelig aflønning, må være noget i retning af 1 600-1 700 kr. om måneden, og så er man endda så ydmyg at gå ned til en person med en ringere eksamensanciennitet, som man lige har hentet ind, og det er som regel ikke den type udenlandske videnskabsmænd, Rask-Ørsted Fondet støtter.

Jeg er helt sikker på, at det vil være nødvendigt — hvis folketinget forsat skal have med administrationen af dette fond at gøre — at vi tager en hastig udvalgsbehandling og lidt nøjere gennemgår bestyrelsens krav om forøgelsen og ser, om man har fået bund i det. Jeg mener, dette er nødvendigt, ikke for nødvendigvis at nå videre denne gang, for statens pengekasse er ikke ubegrænset, men for at blive klar over, hvad der bevilges. Vi kunne samtidig se på de to punkter, jeg har nævnt, hvad

[Morten Lange.]

angår selve lovteksten. Jeg vil henstille, at vi i hvert fald ser på hele sagen i udvalget, for jeg ved, at Rask-Ørsted Fondets status aldeles ikke svarer til det navn, fondet har.

Arne Bertelsen: De uafhængige kan ganske tiltræde den højtærede undervisningsministers forslag om finanslovbevillingen til Rask-Ørsted Fondet. Undervisningsministerens bemærkninger til lovforslaget motiverer klart forhøjelsen af det årlige rådighedsbeløb fra 500 000 kr. til 750 000 kr., en forhøjelse, som er ønsket af Rask-Ørsted Fondets egen bestyrelse. Vi kan også tiltræde ønsket om yderligere en repræsentant for Århus universitet, således at det nu vil få 5 medlemmer i bestyrelsen. Vi kan uden videre tiltræde disse ændringer.

Jeg er enig med det ærede medlem fru Else-Merete Ross i, at der er tale om et lille beløb, og jeg er enig med det ærede medlem hr. Morten Lange i, at det kunne være ønskeligt, at der efterhånden foretages yderligere forhøjelse, men jeg ser ikke helt så sort på Rask-Ørsted Fondet, som den foregående taler gjorde. Jeg er tillige enig med det ærede medlem fru Else-Merete Ross i, at administrationen er for stor. Det er nødvendigt, at der er en meget alsidig repræsentation i bestyrelsen, for at intet fag skal blive forbigået; men om det virkelig skulle være nødvendigt med så mange politiske medlemmer, vil også jeg sætte et spørgsmålstegn ved.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg takker for den velvillige modtagelse, lovforslaget har fået. Det er muligt, at der er et og andet, man kunne drøfte, f. eks. sammensætningen af bestyrelsen og måske også pengenes anvendelse. Jeg vil tro, at det har nogen værdi, at der er folketingsrepræsentanter i denne bestyrelse, så at folketinget har en mulighed for at være orienteret om, hvad pengene bliver anvendt til. Men da der nu er fremsat ønske om udvalgsbehandling, kan man jo drøfte sagen videre dér. Jeg vil blot henstille, at lovforslaget ikke bliver gennemført i denne samling; vi er jo alle sammen enige om, at der er brug for flere penge, mange mener måske endda lidt mere, end der her

er foreslået; men også det er en af de ting, som man kan tale om i udvalget.

Frode Jakobsen: Den forøgelse af rådighedsbeløbet, der er tale om, er en forøgelse med 50 pct. Det synes jeg man må kalde en klækkelig forhøjelse. Resultatet er blevet beregnet af bestyrelsen ud fra det behov, som bestyrelsen skønner der foreligger. Samtidig er det i Rask-Ørsted Fondets bestyrelse, ved jeg, blevet slået fast, at det i modsætning til i fortiden sikkert i fremtiden vil være nødvendigt med korte mellemrum at forhøje dette beløb. Man har anset det for rigtigere at fremsætte forslag om det beløb, der er brug for i år, end at bede om mere, end der er brug for. Det synspunkt er jeg helt enig i. Derfor er jeg tilbøjelig til at mene, at det foreslåede beløb vil være det rigtige nu; men da der er fremsat ønske om udvalgsbehandling, vil vi jo få lejlighed til at høre, om man dér kan fremføre en begrundelse for et øget beløb. Hvis det viser sig at være tilfældet over for den vurdering, som er foretaget af Rask-Ørsted Fondets bestyrelse, mener jeg man bør stille sig meget velvillig over for det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Frode Jakobsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Om skattelempelser til fremme af uddannelsen). [af Ninn-Hansen m. fl.]

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 731, fremsættelsen i tidenden sp. 1315).

Lovforslaget sattes til forhandling.